

Перед самим входом до гостела Нітін раптом сказав: «Даро, ти дуже складна людина, тобі не хочеться робити добро». Я скипів від такого пафосу, яким мене годували от уже другий день. І закричав, прямо закричав і ще буцнув ногою картонну коробку, що тут саме під ногами дуже доречно валялася. «Я ні разу, от ні разу, не просив тебе робити мені добро, я просто попросив показати Делі, не срані крамниці й базари, не ресторани, а людей, як вони живуть, що роблять! Як ти живеш, Нітін?!» Я волав і не міг заспокоїтися. Нітін же стояв, як присоромлений клерк переді мною. Він знову косив очі кудись удалину, його зіниці вказували за вектором безкінечних прямих кудись за горизонт, де, дуже ймовірно, ці прямі таки перетиналися. Гадаю, так Нітін абстраговувався чи ховався від небезпеки, якою зараз виступав я. Чому він сприймав мене за боса, я сам не знаю. Але коли я накричався, Нітін холодно й беземоційно відповів: «Даро, ти хочеш бачити Індію? Базар, вулиці, храми — це для тебе не достатньо Індія? Добре, Даро, якщо ти так хочеш, завтра я тебе зводжу туди, де живу я. Спи спокійно, Даро». Й Нітін пішов, розчинившись у мороці хаосу Мейн Базару у своєму чорному дешевому костюмі й не такій вже і білій сорочці. Я придивився, доки не втратив його з поля зору — піджак був із чужого плеча, штани заширокі й замість ремня, пригадую, дуже охайно підв'язані мотузком.

На рецепції я на всяк випадок поцікавився станом моїх документів. За столом стояв той самий безвусий молодий індус. Я спитав його м'яким приємним тоном: «Чи немає часом нової інформації стосовно мого паспорта?» На що індус зверхньо на мене подивився й відповів: «Сер, за вашу відсутність нічого не змінилося. Власник приїде тільки завтра». «Значить, завтра», — я звикав, я поступово звикав нікуди не поспішати й нічого не очікувати. А на останок усе

ж перевірив одну свою здогадку: «Я не щасливий із цього приводу», — голосом, сповненим суму, заявив я. «Ну що ж, — видихнув незворушний безвусий індуc і натиснув у собі уявного тумблера. — Мені так шкода, завтра ми зробимо все можливе, щоб віддати вам паспорта». Виглядало нещиро, зате я переконався, що це працює. Етикет чи негласні правила, що б це не було, але я починав їх розуміти. Ну так я собі думав.

Перш ніж зайти до кімнати в гостелі, цього разу я навіть постукав. За дверима почувалася метушня й за кілька безкінечних хвилин мені відчинив скуйовджений підліток. Наскільки ж убогою видавалася ідея сексу в гостелі в такому вразливому віці, ще й на правду закоханим. Їм би трахатися, не озираючись, днями й ночами десь на городі в баби в оливковому чи виноградному гаї на розжарених грудках землі. Ні, треба було їхати за тридев'ять земель до індійського гостелу, де не приховасш від усіляких мудаків, типу мене, своє найцінніше.

Я мовчки кивнув хлопцеві, той виглядав розгубленим. Тож я відразу пішов на своє ліжко й так, як був зодягнений, брудний та голодний, ліг собі, відвернувся до стіни й робив вигляд, що сплю. Але краще б я на правду спав. Сьогодні між ними щось не ладилося. Дівчина врешті зовсім сховалася на горішнє ліжко й плакала. Тобто вона намагалася те своє жалюгідне хнюмсання приховати, але виходило ще сумніше. Я вже бачив ті її велетенські червоні очі сьогодні зранку, залиті сльозами. В такому чистому погляді дуже чітко відбивається твоя власна потворність. Не хотів її слухати й слухав, майже як музику.

Наступного дня я прокинувся дуже рано, але зауважив, що моїх сусідів вже не було. Проминув їдальню й одразу пішов штурмувати рецепцію. Завтра мало б настати нарешті сьогодні. Там стояла дівчина, та, що й першого

дня, тож я мав із нею справитися. Уніформа гостела їй не пасувала, вона скидалася на американську офіціантку в придорожньому кафе з фільмів Лінча. Але її темна шкіра, зрачки в кавові зерна, наполегливий макіяж і, головне, цей незрозумілий мені щасливий усміх в очах порушував увесь образ. Так не могла всміхатися жодна офіціантка в жодному придорожньому кафе Америки, тим паче в жодному з фільмів Лінча. Я не знав, звідки воно в них береться, те щастя, але воно вочевидь не було удаваним, і, що найголовніше, явно безпричинним.

«Доброго ранку, — почав я здалеку й одразу ж перейшов до суті. — Сьогодні — завтра». «Що, містере?» — вона без-
тямно привітно кліпала своїми іскристими вдоволеними очима, наче знущалася. «Завтра, — повторив я, — завтра було вчора й сьогодні теж завтра. — І раптом зрозумівши, що лунаю вкрай нелогічно, вирішив роз'яснити. — Паспорт, мені потрібен мій паспорт... І якщо він у сейфі в сусідньому кафе, і власник буде тільки завтра, то це завтра вже прийшло. — Я сам від себе ж і прикурював, і розпалювався і розгорався. — Я хочу, щоб ви пішли, ні, щоб ми пішли в те кафе, і я сам розкрию ваш сейф, а за потреби, й вашого хазяїна. Ви не мали права від самого початку його забирати. Тож просто віддайте паспорт. Ось так». — завершив я. «Звісно, сер. Ось ваш паспорт». — Дівчина вийняла із шухлядки паспорта й простягнула його мені. Я з недовірою поглянув на дівчину. Й хоча це найлогічніша дія з її боку, на яку я очікував іще два дні тому, мені тепер здавалося, що це найпідозріліша дія в усьому Всесвіті. Я сканував дівчину примруженим правим оком, де, за моїм власним спостереженням, ховався сканер незвичайних ситуацій. Сканер пищав, і в риму з моїм гороскопом на сьогодні застерігав комунікувати будь-як із довокільям. «І все?» — спитав навіщось я й поклав документа до горішньої кишені

в сорочці, поближче до серця, запечатавши кишеню на тугу застібку гудзика. Дівчина посміхалася, наче нічого такого взагалі не сталося, і все це нормально. «А я все ж запитаю». «Запитуйте, сер», — далі спокійно вела вона. «Вчора й позавчора ви не могли віддати мені паспорта, бо власник кафе був відсутній і мав приїхати лиш наступного дня. Так?» — уточнював я кожну деталь, щоб вивести її на чисту воду. «Цілком так, сер». Потішившись, що вона була в моїх руках, сама того не відаючи, і вже попалась, я продовжив: «Сьогодні я підвівся ні світ ні зоря, ще не було й шостої ранку, але власника кафе вже чи ще немає в кафе, а паспорт мій у вас. Ви ж не могли потрапити до сейфу без хазяїна? Так?» Моя пастка майже закрилася. «Звісно сер. Власник віддав нам ваш паспорт ще раніше, ніж ви встали. Розумієте, він заковує продукти для свого кафе вночі й привозить на своїй машині під ранок. Залишає все на свою дружину і їде до аеропорту підбирати туристів. Ми рідко його бачимо, але він найнадійніша людина на всьому Мейн Базарі». А чого, логічно, подумав я і ледь не розплакався від того, що єдиний, кого тут підловили, виявився я сам.

Зрештою, паспорта я мав, а гроші носив із собою у внутрішній кишені обрізаних штанів. Все було під контролем, тепер я легко намацував і контролював власні кордони, ніщо не могло мене більше вивести з рівноваги. Але без чіткого плану на майбутнє мені нічого не дізнатися. Тож я вирішив, що пора потоваришувати з моїми співжильцями, вибачитися, допомогти їм і заручитися їхньою підтримкою в подорожі далі. Делі пора було покидати, я не міг розкусити це місто, принаймні, покищо. Але в їдальні хлопця з дівчиною не виявилось. Хотів запитати на рецепції, можливо, вони вже виїхали, але раптом мені подзвонив Нітін. Я розумів, що Мейн Базар ніколи не спить,

і я, зрештою, теж уже не спав, але майже сьома ранку — хто ж дзвонить так рано?

Нітін сповістив, що він уже прийшов і чекає на мене перед гостелом. Я вийшов, і як це буває в людей, що відчують якусь провину, буркнув йому, що ми не домовлялися, і взагалі, я ще не снідав. Нітін спитав, чи їстиму я те, що їстиме він, і я зрозумів, що сьогоднішній день обіцяє видатися цікавим. Спершу ми купили найдешевших самосів — конвертів із тіста — з картоплею й карі. До них в одноразових тарілках Нітін узяв нам щось схоже на розріджений бруд із бобами. Ми так і поїли на ходу десь під мостом. Потім сіли на Нітіного скутера й пробиралися на ньому поміж машинами, автобусами й далі за списком. Я вже майже не боявся, коли буквально торкався автобусів та інших скутерів ногами. Сьогодні мені подобалася ця близькість людей, повислі один на одному поверхи магазинів, базарів, жилих приміщень, що проносилися повз. Я навіть хотів нюхати спітнілу шию Нітіна, мені праглося більше життя без меж, не схованого, а тут таки, на відстані протягнутої руки.

Ми їхали довго, а потім, коли вискочили на міст, справа від нас постали міріади, як мені здалося, гаражів, що купчилися один на одному, напирали на сусідів і завалювалися на нижні гаражі. Це були нетрі, й, звісно, хто я такий, щоб не хотіти побувати всередині цього царства бідноти й занепаду?

Над величезною територією розвалених коробок-домів стояв дим. Посеред дня в немилосердному сонячному світлі він перетворювався на біле божественне сяйво, що вкривало нетрі. Я не міг приховати свого захвату. Ми в'їхали на територію цього зовсім іншого світу. Справа від нас лишився цілий вал сміття, він огортав нетрі у свої смердючі обійми, як фортифікаційна споруда. Від нього

тягнулася невеличка площа, вся покрита поліетиленовими пакетами. У моїй голові пронеслося «як на Камчатці» й «так задихалася земля». Вони шаруділи й раз по раз злітали в небо, як повітряні змії. Десятки мутно-перламутрових пакетів виблискували на сонці й піднімалися з вихрами дрібного піску та сміття вгору. Діти зграйками бігали за ними й сміялися. Мені здалося, я ніколи не бачив таких щасливих дітей.

Взагалі-то я збирався знайти тут скорботу і відчай, але все було таким яскравим і таким живим. Ми проїжджали розвалені халупи з цегли, пофарбованої в яскраво небесний колір. Небо ось тут прямо під ногами лежало, дефрагментоване на цегельні пікселі, а в його периметрі сиділа жінка в канарковому сарі й темно-зеленій накидці. Вона перебирала якісь продукти у великій тарелі, а поряд неї повзали діти — жінки й діти тут завше ішли в парі. Для мене це ніколи не виглядало так очевидно. В Дубліні жінкам не обов'язково мати потомство, ніде, де я бував, жінкам не обов'язково... Анна-Марія взагалі ненавиділа спиногризів і, чесно кажучи, в наші з нею двадцять вісім за два роки стосунків у нас жодного разу не трапилося сексу без презерватива.

Ми повільно петляли на скутері Нітіна в лабіринті нетрів, ніби занурювалися все глибше й глибше, проїзди ставали все вужчими, а халупи все щільніше насувалися одна на одну, все більше людей сиділо на проїздах-вулицях, щось шили, прали одяг у тазях, виливали й викидали непотріб прямо під ноги. Діти бігли за нами галасливою зграйкою, вітаючись із Нітіним і щось питаючи в нього. Золотисто-коричневі хлопчики з вугільцями щирих та усміхнених очей у самих тільки коротких штанцях бігли поряд зі скутером. Вони щось кричали й уважно роздивлялися мене, давали мені п'ять на ходу. Жінки налякано озиралися й звали

своїх дітей, ті рідко коли їх слухали. Чоловіки в простих льняних сорочках і штанях вітали мене. Скільки радості носилося в повітрі! Мабуть, стільки ж, скільки й сміття.

Нарешті ми загальмували серед низки жовтих і темно-червоних коробок-будинків біля однієї з халуп. Мені здалося, вони взагалі з картону. Ми зупинилися біля того, що мав вигоріло-бордовий колір. Напроти сусіди, трое-четверо чоловіків, щось варили в чані. Маленька замурзана й напрочуд гарна дівчинка сиділа на підлозі біля них і ляпала по піску руками.

Нітін припаркував свій скутер і якимось недобре зиркнув у бік тих чоловіків із варивом. Поки він прив'язував свого скутера, я зазирнув мимохідь до сусідньої коробки-будинка — там прямо на вході зліва жінка варила щось на маленьких конфорках, а позаду неї в тому ж приміщенні двоє смішних пацанів років десяти й тринадцяти приймали душ. Тобто просто намилювалися, а потім зачерпували воду з великих бутлів і зливали її один на одного. Пацани, побачивши мене, почали сором'язливо усміхатись і ховатися в темінь ванно-кухонного кутка, лишень білки їхніх очей та зуби виблискували усмішками. Взагалі, я не розумів, чому тут усі усміхаються — знову в мене не складалося два плюс два. По всьому Делі плескалося багато сонця й так само багато радості, навіть коли очевидних причин для неї немає й не могло бути.

Нітін прочинив двері до своєї халупи, щось прошепотів, схоже, комусь помолився і, ввімкнувши світло — лампу на вервечці, що звисала згори, запросив мене всередину. Я почав заходити дуже обережно, поки Нітін кинувся запалювати аромапалички й протирати коштовну дерев'яну скриньку зі складним різьбленням візерунків. Скринька висіла на стінці в глибині будинку-коробки, де, судячи з ліжка, містилася спальня. Вона відчинялася двома поло-

винками, наче вікна віконницями, що були пофарбовані в золотисто-зелений. А всередині сидів бог. Який бог, я не міг ідентифікувати, але це був дуже гарний бог із якогось непростого каменя з багатьма руками. Так на око я би сказав, що в цій халупі то була найкоштовніша річ, та й взагалі виглядала вона, як щось дуже дороге й цінне. Нітін запалив Коштовному Богові теж арома-паличку й розвернувся нарешті до мене, промовивши майже з викликом: «Тут я живу, Даро. Це мій дім. І навіть якщо я дуже вдячний за те, що він є у мене, мені кортить іншого, справжнього. Тому я змушений тяжко працювати, моя родина і я — всі наші кошти йдуть на те, щоб я закінчив бізнес-коледж і знайшов хорошу роботу. Я дуже старанно вчуся, і я хотів показати тобі гарну Індію в надії, що ти наймеш мене». Я присів на єдине місце, куди тут можна було присісти, — на ліжко. «Найму, Нітіне? Ким же я тебе найму? І чому я?» — зараз я думав, що даремно так на нього кричав, навіть якщо він мені й не подобався. «Секретарем. Чому б тобі не найняти мене секретарем? Хто робить тобі розпорядок дня? Хто стежить за тим, щоб ти усе встигав? Хто турбується тобою, Даро?» Я подумав трохи і сказав: «Ну раніше це робила моя дівчина, але її тут немає. І, Нітіне, я мушу робити це сам, у мене не вистачає грошей, аби платити за таке. До того ж, я не знаю, куди мені треба встигати тепер». Нітін помовчав, а потім зробив два-три середніх кроки до виходу й заявив, що зготує нам обід. Я подякував і подивився вгору на Коштовного Бога в серпанку курива арома-палички. Я не збирався його просити допомогти Нітіну вирішити проблему з роботою, а мені зарадити з питанням, що в мене немає питань. Але під впливом арома-чаду я став обережно перебирати губами, майже несвідомо. Наукові університетські знання позбавили мене можливості вірити в Коштовних Богів із дерева, мармуру чи золота, натомість

повісили на мене й тільки на мене тягар відповідальності за все, за все-все, що я роблю. За сотні тисяч поколінь генів, котрі безперервно передавалися протягом історії. І хто я такий, щоб зупинити цей переможний хід ДНК на собі? Я приїхав до Індії прочистити собі мозок, а натомість застав себе в халупі десь в нетрях Делі за молитвою невідомому мені богу. Хоча всі боги однаково невідомі.

Тож я вилаявся про себе й вийшов на вулицю. В лункому синьому небі неспішно кружляли мутно-перламутрові поліетиленові пакети.

Напроти чоловіки в чані доварили своє вариво й, усміхаючись, попивали його. З чана досі йшла пара. Я, мабуть, витріщався на них непристойно довго, тож чоловіки почали тицяти чашку з напоєм. Мене лякала антисанітарія довкола, та чоловіки так наполегливо тицляли мені вариво, що я подякував і взяв його. Вони дуже розвеселилися, один із них поплескав мене по плечі в розумінні: «чоловік». Вони затягли мене поближче до своєї халупи й узяли до щільного чоловічого кола. Вони пили, і я став пити. Вариво було геть гидким, я скривився. Чоловіки почали сміятися, вочевидь, їм воно теж здавалося гидким. І хоч запах щось нагадав, я не міг його розпізнати за каскадом спецій. Вони стали заохочувати мене випити все до дна. Я скривився, зібрався з духом і випив. Навіть скрикнув по завершенні, чоловіки аплодували й кричали англійською «Так!» І «Гуд!». Раптом вийшов Нітін і, грубо лаючись, із криками кинувся до нас. Він буквально відібрав мене в них і став кричати. Вони всі так жажливо перекрикувалися, наче от-от мали б підставати звідки-не-візьмись бамбукові палиці й забити один одного до смерті. Але зрештою в лайливому дискурсі Нітіна прослизнуло магічне слово «поліція!» й чоловіків як вітром здуло.

Тоді Нітін кинувся до мене, я ж настільки був у полоні фантазій із бамбуковими палицями, що інстинктивно закрився від нього руками. Здається, я навіть присів. А Нітін присів на почіпки біля мене й почав продиратися у вузол моїх рук, що я ними закривався від палиць, яких не було. Чи то пак рук моїх не було, чи Нітіна... Я чітко почув і сприйняв його промову: «Ти не можеш приїжджати сюди, наче ти в цирку. Якщо ти дуже добрий, люди можуть подумати, що тебе можна обманути, й тоді вони надурять тебе, Даро. Вони обов'язково надурять тебе, якщо побачать, що ти не достатньо сильний». Нітін гриз палець і не дуже дивувався тому, що я не вилазив зі своєю напівйоївської скрутки, бо чогось мені викручувало все тіло. А от я здивувався, коли захотів йому щось відповісти, а саме, що я в принципі ще той мудак і можу за себе постояти, й от ці от промови на груді сміття мене не надихають. Але я не зміг. Слова народжувалися, та не виходили з мене, наче звук перетворювався миттєво на мильну кульку. «Ти маєш бути дуже обережним. Ви всі такі ввічливі й добрі, ходити милуєтеся помийками, рятуєте бездомних собачок, котиків, знімаєте на відео «екзотику». Звісно, перша ж згряя бездомних голодних дітей потягне всі ваші гроші. Бо їм нічого їсти, Даро. Ось таку ти Індію хотів, щоб я тобі показав?!» — Нітін розвернувся нарешті до мене і второпав, що тут щось не так. Я визирав на нього з-під власної ж руки, а ліктями прикривався від сонця.

Раптом із-за будинку Нітіна повалив дим. Він кинувся туди, а на мене сунула полум'яна фігура якогось демона, вона все розросталася, і я вже припав із криками до землі, й приступ різкого болю розірвав мені живота. Мене враз знудило. Цівка слини тягнулася безкінечно довго до землі, але блювота мала криваве забарвлення, а з губ просто тобі стікала кров. І тут я усвідомив, що реальність давно вже

стробить у моїх очах, то звужує фокус із затемненням по краях, то розширює. Від цього нудило ще більше. Я спробував подивитися по боках — люди бігли, хапаючи дітей на руки, звідусюди валив дим, піднімалися крики, що хвилиною стихійного лиха розкочувалися нетрями. Дім Нітіна палав, самого Нітіна ніде не було видно, мене ж оббігали нажахані індуси, штурхаючи й штовхаючи. Я теж узявся бігти, але раптом мене смикнуло в напрямку дому Нітіна.

Досі не можу зрозуміти, як я встрибнув до палаючої коробки, вогонь лютував в її нутрі. Миттю я кинувся до спальні й почав відривати від стіни оселю Коштовного Бога. І навіть за нормальних обставин це було б важко зробити, Нітін добротню прибив її, щоб не звалилася йому на голову. Й хоча я тягнув з усіх сил, полум'я підбиралося до заставок бога, а до мене підбиралися болючі незносні спазми живота, після яких наступав момент очищення, в буквальному сенсі очищення мого організму від того, що там не зрослося в мене всередині. Тож я блюванув для сміливості на те, що було ліжком і, зібравши всього себе в єдиному пориві, з риком, упершись ногою в стіну, потягнув бога на себе. Оселя зі шматками деревини відірвалася, й ми з нею впали на підлогу. Там неабияк пекло, довелося без особливих рефлексій вибігати з тої чортової халабуди.

Надворі я відчув масштаби лиха — горіли вже цілі плантації таких халабуд, як у Нітіна, люди бігли, істерично шукаючи вихід зі щільних обіймів лабіринту нетрів. Реальність то звужувалася, то розширялася всередині мене, а з нею й потяги блювати. А потім світло різко вимкнулося. Й усе.

Третього дня в лікарні я вже склав собі реконструкцію з подій останніх днів. Нітін привів мене сюди й лишив — при мені немає ні важкоповернутого паспорта, ні грошей, зрештою, цього варто було очікувати. Він бо сам рекомендував не розслаблятися й нікому не довіряти. Схоже, тут